Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
YVES'A BOTA
przedstawiona w dniu 25 lutego 2016 r.[1]

**Sprawa C-159/15**

**Franz Lesar**
**przeciwko**
**Beim Vorstand der Telekom Austria AG eingerichtetes Personalamt**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Verwaltungsgerichtshof (sąd administracyjny, Austria)]

Odesłanie prejudycjalne — Polityka społeczna — Dyrektywa 2000/78/WE — Równość traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy — Artykuł 2 ust. 1 i 2 lit. a) — Artykuł 6 ust. 2 — Ustalenie uprawnień emerytalnych byłych urzędników — Okresy stażu przyuczającego lub pracy na podstawie umowy o pracę, za które powinny być odprowadzone składki na obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne — Uwzględnienie — Wyłączenie takich okresów ukończonych przed osiągnięciem 18. roku życia

1. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2 ust. 1 i 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy[2].

2. Wniosek ten został przedstawiony w ramach postępowania toczącego się pomiędzy F. Lesarem a Beim Vorstand der Telekom Austria AG eingerichtetes Personalamt (służbami kadrowymi dyrekcji Telekom Austria AG, zwanymi dalej „służbami kadrowymi"), w przedmiocie odmowy uwzględnienia przez te służby do celów obliczenia uprawnień emerytalnych F. Lesara okresów stażu przyuczającego i pracy poprzedzających podjęcie przez F. Lesara służby, a ukończonych przed osiągnięciem przez niego 18. roku życia.

3. W niniejszej opinii zaproponuję, aby Trybunał zbadał uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu krajowym raczej w świetle art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78 niż w świetle art. 6 ust. 1 tej dyrektywy. Na końcu mojej analizy dojdę do wniosku, że wykładni art. 2 ust. 1 i 2 lit. a), jak również art. 6 ust. 2 omawianej dyrektywy należy dokonywać w ten sposób, że przepisy te nie stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które wyklucza z uwzględnienia okresów nauki i pracy ukończonych przez urzędnika przed osiągnięciem przez niego 18. roku życia w celu przyznania świadczenia emerytalnego i obliczenia wysokości emerytury, ponieważ uregulowanie to ma gwarantować jednolite ustalenie w ramach systemu emerytalnego urzędników wieku przystąpienia do tego systemu, jak i wieku uprawnienia do pobierania świadczeń emerytalnych, które są wypłacane z tego systemu.

1 — Język oryginału: francuski.
2 — Dz.U. L 303, s. 16.

## I – **Ramy prawne**

### A – *Dyrektywa 2000/78*

4. Zgodnie z brzmieniem art. 1 dyrektywy 2000/78 „celem […] dyrektywy jest wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania".

5. Artykuł 2 tej dyrektywy stanowi:

„1. Do celów niniejszej dyrektywy »zasada równego traktowania« oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1.

2. Do celów ust. 1:

a) dyskryminacja bezpośrednia występuje w przypadku gdy osobę traktuje się mniej przychylnie niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji, z jakiejkolwiek przyczyny wymienionej w art. 1;

[…]".

6. Artykuł 6 omawianej dyrektywy brzmi następująco:

„1. Niezależnie od przepisów art. 2 ust. 2 państwa członkowskie mogą uznać, że odmienne traktowanie ze względu na wiek nie stanowi dyskryminacji, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem, w szczególności celami polityki zatrudnienia, rynku pracy i kształcenia zawodowego, i jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.

Takie odmienne traktowanie może polegać między innymi na:

a) wprowadzeniu specjalnych warunków dostępu do zatrudnienia i kształcenia zawodowego, zatrudnienia i pracy, włącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania, dla ludzi młodych, pracowników starszych i osób mających na utrzymaniu inne osoby, w celu wspierania ich integracji zawodowej lub zapewnienia im ochrony;

b) określeniu warunków dolnej granicy wieku, doświadczenia zawodowego lub stażu pracy, wymaganego do zatrudnienia lub niektórych korzyści związanych z zatrudnieniem;

[…]

2. Niezależnie od przepisów art. 2 ust. 2, państwa członkowskie mogą uznać, że nie stanowi dyskryminacji ze względu na wiek ustalanie, dla systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, wieku przyznania [objęcia systemem] lub nabycia praw do [uprawnienia do poboru] świadczeń emerytalnych lub inwalidzkich, włącznie z wyznaczaniem, w ramach tych systemów, różnych granic wieku dla pracowników lub grup bądź kategorii pracowników i wykorzystania, w ramach tych systemów, kryteriów wieku do obliczania wysokości świadczeń, pod warunkiem że nie stanowi to dyskryminacji ze względu na płeć".

B – *Prawo austriackie*

7. Paragrafy 53 i 54 Bundesgesetz über die Pensionsansprüche der Bundesbeamten, ihrer Hinterbliebenen und Angehörigen (Pensionsgesetz 1965) [federalnej ustawy o emeryturach dla urzędników federalnych, osób pozostałych przy życiu oraz członków ich rodzin (federalnej ustawy o emeryturach z 1965 r.)] z dnia 18 listopada 1965 r.[3]. były, w brzmieniu obowiązującym w okresie zaistnienia okoliczności faktycznych leżących u podstaw postępowania głównego, sformułowane następująco:

„Okresy poprzedzające wstąpienie do służby cywilnej podlegające uwzględnianiu w ramach obliczania wymiaru świadczenia emerytalnego

Paragraf 53

(1) Okresy wymagające uwzględnienia to okresy wymienione w ust. 2–4, o ile zostały ukończone przed datą rozpoczęcia biegu okresu pełnienia federalnej służby cywilnej, który może zostać uwzględniony do celów obliczenia wymiaru świadczenia emerytalnego. Okresy te są zaliczane.

(2) Zaliczane są następujące okresy:

a) zakończony okres służby, nauki lub innego stosunku pracy u krajowego publiczno-prawnego pracodawcy,

[…]

h) czas trwania pełnego cyklu nauki w […] szkole zawodowej o profilu zawodowym lub technicznym, szkole średniej o profilu zawodowym lub technicznym, na uniwersytecie bądź w podobnej instytucji, pod warunkiem że nie został przekroczony ustawowy minimalny czas trwania nauki,

[…]

k) okres ukończony w ramach stosunku kształcenia zawodowego, o ile takie kształcenie stanowiło warunek wstępny do zatrudnienia urzędnika lub w sytuacji, gdy został ukończony u krajowego pracodawcy publiczno-prawnego,

l) okres zatrudnienia rodzący obowiązek odprowadzania składek na ubezpieczenie emerytalne na podstawie przepisów [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (ustawy o powszechnym zabezpieczeniu społecznym), z dnia 9 września 1955 r.[4].], obowiązujących w dniu 31 grudnia 2004 r.,

[…]

3 — BGBl. 340/1965, zwaną dalej „PG 1965”.

4 — BGBl. 189/1955, zwana dalej „ASVG”.

Wykluczenie uwzględnienia i zrzeczenie się

Paragraf 54

[…]

(2) Nie uwzględnia się następujących okresów uprawniających do emerytury przypadających przed wstąpieniem do służby cywilnej:

a) okresy ukończone przez urzędnika przed osiągnięciem 18. roku życia; to ograniczenie nie dotyczy okresów podlegających zaliczeniu zgodnie z § 53 ust. 2 lit. a), d), k) i 1), jeżeli za takie okresy składkę przekazuje się na podstawie przepisów z zakresu zabezpieczenia społecznego;

[…]

(5) Ustęp 2 lit. a) druga część zdania dotyczy tylko urzędników, do których nie stosuje się § 88 ust. 1 […]".

8. Paragraf 88 ust. 1 PG 1965 w brzmieniu obowiązującym w czasie, gdy wystąpiły okoliczności faktyczne sporu w postępowaniu głównym, dotyczy urzędników, którzy wstąpili do służby cywilnej w austriackiej państwowej jednostce organizacyjnej przed dniem 1 maja 1995 r. i od chwili wstąpienia do chwili ich wystąpienia ze służby pozostawali nieprzerwanie w stosunku pracy z austriacką jednostką organizacyjną.

## II – **Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne**

9. Franz Lesar urodził się w dniu 3 czerwca 1949 r. W okresie od 14. do 18. roku życia (od dnia 9 września 1963 r. do dnia 8 marca 1967 r.) odbył staż przyuczający w administracji federalnej ds. poczty i telegrafów (Post- und Telegraphenverwaltung des Bundes). Następnie od dnia 9 marca 1967 r. był przez nią zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Równolegle do aktywności zawodowej, w okresie od dnia 14 września 1967 r. do dnia 17 lutego 1972 r. pobierał naukę w federalnej szkole średniej dla osób pracujących zawodowo. W dniu 1 lipca 1972 r. został zatrudniony przez państwo federalne (Bund) w charakterze pracownika służby cywilnej na podstawie publiczno-prawnego stosunku pracy.

10. Przed swym zatrudnieniem w charakterze urzędnika F. Lesar odprowadzał składki emerytalne do pracowniczej kasy emerytalnej (Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten, zwanej dalej „zakładem ubezpieczeń") w trakcie całego okresu swej umowy o staż przyuczający i stosunku pracy, zarówno przed jak i po ukończeniu 18. roku życia.

11. Decyzją Post- und Telegraphendirektion für Steiermark (dyrekcji ds. poczty i telegrafów dla Styrii) z dnia 23 sierpnia 1973 r. z okresów, które miały miejsce między ukończeniem 18. roku życia a dniem rozpoczęcia publiczno-prawnego stosunku pracy, zostały mu zaliczone bezwarunkowo jako okresy uprawniające do emerytury przypadające przed wstąpieniem do służby cywilnej łącznie 5 lat i 15 dni. Dzielą się one na następujące okresy:

— zatrudnienie na podstawie umowy o pracę w okresie od dnia 3 czerwca 1967 r. do dnia 13 września 1967 r.;

— nauka w federalnej szkole średniej dla osób pracujących zawodowo od dnia 14 września 1967 r. do dnia 17 lutego 1972 r.; oraz

— zatrudnienie na podstawie umowy o pracę od dnia 1 marca 1972 r. do dnia 30 czerwca 1972 r.

12. Na mocy decyzji zakładu ubezpieczeń z dnia 22 maja 1974 r. zakład ten przyznał i wypłacił państwu federalnemu kwotę zwaną „transferową” za okresy zatrudnienia na podstawie umowy o pracę uprawniające do emerytury, które F. Lesar ukończył po osiągnięciu 18. roku życia. Kwota transferowa wyniosła 4785 szylingów austriackich (ATS).

13. Decyzjami z dnia 28 marca 1974 r. i z dnia 22 maja 1974 r. F. Lesarowi została przyznana kwota w wysokości 33 160,05 ATS tytułem zwrotu, między innymi, składek emerytalnych opłaconych przez niego w trakcie stażu przyuczającego i zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przed ukończeniem 18. roku życia.

14. Franz Lesar przeszedł na emeryturę w dniu następującym po 31 sierpnia 2004 r. W tym kontekście służby kadrowe ustaliły wysokość jego emerytury, uwzględniając wcześniejsze okresy zaliczone na mocy decyzji z dnia 23 sierpnia 1973 r.

15. W sierpniu 2011 r. F. Lesar zażądał zaliczenia okresów stażu przyuczającego oraz zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zanim osiągnął 18. rok życia jako dodatkowych okresów uprawniających do emerytury. Służby kadrowe oddaliły ten wniosek decyzją z dnia 23 sierpnia 2012 r. Franz Lesar wniósł więc na tę decyzję skargę do Verfassungsgerichtshof (trybunału konstytucyjnego). Sąd ten stwierdził jednak brak swojej właściwości do rozpatrzenia tej skargi. Franz Lesar zwrócił się zatem do sądu odsyłającego, do którego wniósł tę samą skargę.

16. Zdaniem sądu, oddalenie wniosku nie byłoby uzasadnione, gdyby w następstwie wejścia w życie dyrektywy 2000/78, sytuacja prawna uległa zmianie. Twierdzi on, że w niniejszym wypadku odmowa uwzględnienia okresu stażu przyuczającego oraz pracy przed ukończeniem 18. roku życia jako okresów przypadających przed wstąpieniem do służby stanowi różnicę traktowania ze względu na wiek, lecz stawia sobie pytanie o to, czy mogłaby ona jednak być uzasadniona.

17. W tych okolicznościach Verwaltungsgerichtshof (sąd administracyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 2 ust. 1, ust. 2 lit. a) i art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak będące przedmiotem postępowania głównego, zgodnie z którym do celów uzyskania emerytury urzędniczej okresy nauki i okresy zatrudnienia przez państwo federalne na podstawie umowy o pracę, za które należało opłacić składki na poczet obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego, jako okresy uprawniające do emerytury przypadające przed wstąpieniem do służby cywilnej

a) są zaliczane, jeżeli miały miejsce po ukończeniu 18. roku życia, przy czym w takim wypadku na podstawie przepisów z zakresu zabezpieczenia społecznego państwo federalne otrzymuje składkę od zakładu ubezpieczeń społecznych; natomiast

b) nie są zaliczane, jeżeli miały miejsce przed ukończeniem 18. roku życia, przy czym w wypadku niezaliczenia składka za te okresy nie jest przekazywana państwu federalnemu i ubezpieczonemu zwracane są składki na ubezpieczenie emerytalne, w szczególności biorąc pod uwagę, że w wypadku wymaganego przez prawo Unii następczego zaliczenia tych okresów istniałaby możliwość żądania przez zakład ubezpieczeń od urzędnika zapłaty zwróconej mu składki oraz następczego powstania zobowiązania zakładu ubezpieczeń społecznych do przekazania składki na rzecz państwa federalnego?”.

## III – **Analiza rzecznika generalnego**

18. W sprawie zakończonej wyrokiem Felber (C-529/13, EU:C:2015:20), do Trybunału zwrócono się z pytaniem, czy art. 2 ust. 1, 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że przepisy te stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które – do celów przyznania prawa do emerytury i obliczenia wymiaru świadczenia emerytalnego – wyklucza uwzględnienie okresów nauki ukończonych przez urzędnika przed 18. rokiem życia, podczas gdy okresy te są uwzględniane, gdy zostaną ukończone po osiągnięciu tego wieku.

19. W pierwszej kolejności Trybunał stwierdził, że wykluczając w stosunku do części urzędników możliwość uwzględnienia okresów nauki ukończonych przed osiągnięciem 18. roku życia do celów obliczenia wymiaru świadczenia emerytalnego, § 54 ust. 2 lit. a) PG 1965 wywiera wpływ na warunki wynagrodzenia tych urzędników w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78. Dyrektywa ta ma więc zastosowanie do sytuacji takiej jak rozpatrywana w tej sprawie.

20. W tym względzie Trybunał przypomniał, że zakres stosowania dyrektywy 2000/78 powinien być rozumiany w ten sposób – w świetle art. 3 ust. 1 lit. c) oraz art. 3 ust. 3 tej dyrektywy w związku z jej motywem 13 – że nie obejmuje on systemów zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, z których korzyści nie są traktowane jako wynagrodzenie w rozumieniu nadanemu temu pojęciu przez stosowanie art. 157 ust. 2 TFUE[5]. Trybunał przypomniał również, że pod pojęciem „wynagrodzenia" w rozumieniu art. 157 ust. 2 TFUE należy rozumieć wszystkie obecne lub przyszłe korzyści w gotówce lub w naturze, pod warunkiem że pracodawca wypłaca je pracownikowi przynajmniej pośrednio z racji zatrudnienia[6].

21. Tymczasem w omawianej sprawie przedmiotem sporu było nieuwzględnienie w obliczeniach wymiaru świadczeń emerytalnych okresów nauki ukończonych przez G. Felbera przed ukończeniem przez niego 18. roku życia i wstąpieniem do federalnej służby cywilnej. Wykazano, że wysokość świadczenia emerytalnego zależy od okresów służby i okresów z nimi zrównanych, a także od wynagrodzenia, które pobierał urzędnik oraz że emerytura stanowi przyszłą płatność pieniężną, wypłacaną przez pracodawcę swoim pracownikom w bezpośredniej konsekwencji stosunku pracy tych ostatnich. W świetle prawa krajowego emerytura ta jest zatem uważana za wynagrodzenie, które jest w dalszym ciągu wypłacane w ramach stosunku służby trwającego po przyznaniu urzędnikowi uprawnienia do świadczeń emerytalnych. Z tego względu emerytura ta stanowi wynagrodzenie w rozumieniu art. 157 ust. 2 TFUE[7].

22. W drugiej kolejności Trybunał uznał, że rozpatrywane uregulowanie krajowe wprowadzało odmienne traktowanie bezpośrednio oparte na kryterium wieku w rozumieniu art. 2 ust. 1 i 2 lit. a) dyrektywy 2000/78[8].

23. W trzeciej kolejności Trybunał zbadał, czy to odmienne traktowanie może jednak zostać uzasadnione w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78.

24. Trybunał, na wstępie zauważył, że uwzględnienie okresów poprzedzających wstąpienie urzędnika do służby i ukończonych przez niego poza stosunkiem służby cywilnej stanowi odstępstwo, które zostało wprowadzone w celu uniknięcia mniej korzystnego – w kontekście nabycia uprawnień do świadczeń emerytalnych – traktowania urzędników, którzy przed wstąpieniem do federalnej służby cywilnej zakończyli naukę na szczeblu wyższym, aniżeli urzędników, których zatrudnienie nie podlegało żadnemu warunkowi uzyskania szczególnego wykształcenia i którzy w konsekwencji mogli wstąpić do federalnej służby cywilnej, począwszy od 18. roku życia. Zasady rządzące systemem

5 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo).

6 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).

7 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 23).

8 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 25–27).

emerytalnym urzędników zostały zatem sformułowane w taki sposób, aby cała kariera zawodowa uwzględniana na potrzeby obliczenia kwoty świadczenia emerytalnego rozpoczynała się do momentu osiągnięcia minimalnego wieku wymaganego dla wstąpienia do państwowej służby cywilnej. Uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym miało na celu ujednolicenie daty rozpoczęcia opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne i, w związku z tym, utrzymanie wieku uprawniającego do przejścia na emeryturę. W tym kontekście wykluczenie uwzględniania okresów nauki ukończonych przed 18. rokiem życia było uzasadnione okolicznością, że w tym okresie ubezpieczony nie wykonuje co do zasady za wynagrodzeniem działalności, która stanowiłaby podstawę dla opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne [9].

25. Zdaniem Trybunału, w zakresie, w jakim dążenie do takiego celu umożliwia zapewnienie poszanowania zasady równego traktowania dla wszystkich osób danego sektora i w odniesieniu do zasadniczego elementu ich stosunku pracy, takiego jak moment przejścia na emeryturę, cel ten stanowi zgodny z przepisami cel polityki zatrudnienia [10].

26. Trybunał sprawdził następnie, zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78, że środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.

27. Z jednej strony, jeżeli chodzi o właściwy charakter § 54 ust. 2 lit. a) PG 1965, Trybunał stwierdził, że minimalny wiek zatrudnienia w służbie cywilnej został ustalony na 18. lat i że w związku z tym urzędnik może zostać objęty systemem ubezpieczenia emerytalnego dla urzędników i rozpocząć opłacanie składek na poczet tego ubezpieczenia dopiero od momentu osiągnięcia tego wieku [11]. W konsekwencji wykluczenie – zgodnie z tym przepisem – uwzględniania okresów nauki ukończonych przed 18. rokiem życia jest, zdaniem Trybunału, właściwe dla osiągnięcia zasługującego na ochronę celu polegającego na przyjęciu polityki zatrudnienia, której charakter umożliwia wszystkim osobom objętym systemem ubezpieczenia emerytalnego dla urzędników rozpoczęcie opłacania składek w tym samym wieku, nabycie uprawnień do wypłaty emerytury w pełnej wysokości i, w związku z tym, dla zagwarantowania równego traktowania pomiędzy urzędnikami [12].

28. Z drugiej strony, jeżeli chodzi o to, czy rozpatrywane uregulowanie krajowe nie wykracza poza to, co niezbędne do osiągnięcia zamierzonego celu, Trybunał stwierdził, że wniosek, który doprowadził do powstania sporu w postępowaniu głównym, zmierzał do uzyskania uwzględnienia nie tyle okresów zatrudnienia – jak miało to miejsce w sprawie, w której wydany został wyrok Hütter (C-88/08, EU:C:2009:381) – ale jedynie okresów nauki ukończonych w szkole średniej o profilu ogólnym, technicznym lub w szkole zawodowej [13].

29. W kwestii tej Trybunał stwierdził, że rozpatrywane uregulowanie krajowe jest spójne z punktu widzenia uzasadnienia przedstawionego przez sąd odsyłający, mianowicie wyłączenia z obliczania wymiaru świadczenia emerytalnego okresów, w których zainteresowany nie opłaca składek na ubezpieczenie emerytalne [14]. Wywiódł stąd, że przepis taki jak przewidziany w §54 ust. 2 lit. a) PG 1965 jest właściwy do osiągnięcia uwzględnionych celów i nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów [15].

9 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 31).
10 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 32).
11 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 34).
12 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 35).
13 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 36).
14 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 37).
15 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 39).

30. W ramach niniejszej sprawy sąd odsyłający sformułował swoje pytanie po to, aby Trybunał uściślił zasadniczo, czy ten wniosek może zostać zastosowany w wypadku okresów stażu przyuczającego i do okresów pracy ukończonych przez pracownika zatrudnionego na podstawie umowy, który wykonywał służbę na rzecz państwa federalnego przed ukończeniem 18. roku życia. Innymi słowy, chciałby wiedzieć, czy art. 2 ust. 1 i 2 lit. a), jak również art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, na którego podstawie okresy stażu przyuczającego i okresy pracy ukończone przez pracownika zatrudnionego na podstawie umowy w służbie państwa federalnego nie są uwzględniane do obliczenia uprawnień emerytalnych urzędnika w sytuacji, gdy zainteresowany ukończył je przed osiągnięciem 18. roku życia.

31. Na wstępie chciałbym zauważyć, że Trybunał w swoim wyroku Felber (C-529/13, EU:C:2015:20), mimo że zostało mu postawione pytanie o istnienie uzasadnienia w świetle art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy 2000/78, postanowił ograniczyć swoje badanie wyłącznie do ust. 1 tego przepisu. To z pewnością wyjaśnia, dlaczego sąd odsyłający w pytaniu sformułowanym w ramach niniejszej sprawy nie odniósł się do ust. 2 tego przepisu.

32. Jednak wydaje mi się, że byłoby dobrze, gdyby niniejsza sprawa została zbadana w świetle art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78.

33. Przypominam w tym względzie, że nawet jeśli sąd odsyłający ograniczył swoje pytanie jedynie do wykładni art. 6 ust. 1 tej dyrektywy, to okoliczność ta nie stoi na przeszkodzie temu, by Trybunał udzielił sądowi krajowemu wszystkich elementów wykładni prawa Unii, które mogą być użyteczne dla rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu, bez względu na to, czy sąd ten odniósł się do nich w treści swego pytania [16].

34. Chciałbym również zauważyć, że w swoich uwagach na piśmie rząd austriacki stwierdził, iż różnica traktowania rozpatrywana w postępowaniu głównym była uzasadniona nie tylko w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78, lecz również w świetle art. 6 ust. 2 tej dyrektywy. Wszyscy uczestnicy postępowania zostali ponadto poproszeni przez Trybunał o zajęcie stanowiska podczas rozprawy na temat wykładni i możliwości zastosowania w tym wypadku tego ostatniego przepisu.

35. Nie jest moim zdaniem właściwe badanie uregulowania krajowego rozpatrywanego w postępowaniu głównym przede wszystkim w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78, ponieważ cel, jakiemu służy ten przepis jest dokładnie taki sam jak cel, na którego realizację zezwala państwom członkowskim art. 6 ust. 2 tej dyrektywy, a mianowicie ustalenie w odniesieniu do systemów zabezpieczenia społecznego pracowników ograniczeń wiekowych, jako warunku objęcia systemem lub uprawnienia do poboru świadczeń emerytalnych lub z tytułu niezdolności do pracy.

36. Tymczasem właśnie do tego celu odniósł się Trybunał w swoim wyroku Felber (C-529/13, EU:C:2015:20), gdy stwierdził, że rozpatrywane uregulowanie krajowe jest odpowiednie dla osiągnięcia zasługującego na ochronę celu polegającego na przyjęciu polityki zatrudnienia, której charakter umożliwia wszystkim osobom objętym systemem ubezpieczenia emerytalnego dla urzędników rozpoczęcie opłacania składek w tym samym wieku, nabycie uprawnień do wypłaty emerytury w pełnej wysokości i, w związku z tym, dla zagwarantowania równego traktowania urzędników [17].

37. Jak wykazał rząd austriacki, to właśnie w celu ujednolicenia daty rozpoczęcia odprowadzania składek do systemu emerytalnego urzędników, a tym samym utrzymania wieku emerytalnego uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym wyklucza zaliczenie okresów stażu przyuczającego czy pracy wykonywanej przed ukończeniem 18. roku życia. Takie uregulowanie stanowi zatem wyraz swobody przysługującej państwom członkowskim na podstawie art. 6 ust. 2

16 — Zobacz na przykład wyrok HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

17 — Wyrok Felber (C-529/13, EU:C:2015:20, pkt 35).

dyrektywy 2000/78 w zakresie ustalenia – w odniesieniu do systemów zabezpieczenia społecznego pracowników – wieku przystąpienia do systemu emerytalnego urzędników lub wieku uprawniającego do pobierania świadczeń emerytalnych wypłacanych w ramach tego systemu. Ponadto, brzmienie tego przepisu zezwala państwom członkowskim nie tylko na ustalenie różnego wieku dla pracowników czy grup lub kategorii pracowników, lecz również na uchwalenie przepisów właściwych do zagwarantowania w ramach systemu zabezpieczenia społecznego pracowników jednolitego wieku przystąpienia do systemu lub uprawnienia do otrzymywania świadczeń emerytalnych lub z tytułu niezdolności do pracy.

38. Trybunał w swoich wyrokach HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590) i Dansk Jurist- og Økonomforbund (C-546/11, EU:C:2013:603) orzekł, że skoro art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78 zezwala państwom członkowskim na ustanowienie odstępstwa od zasady niedyskryminacji ze względu na wiek, przepis ten powinien podlegać ścisłej wykładni [18].

39. Zdaniem Trybunału, wykładnia art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78, zgodnie z którą przepis ten miałby znajdować zastosowanie do wszystkich rodzajów systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, skutkowałaby rozszerzeniem jego zakresu stosowania, z naruszeniem zawężającego charakteru wykładni, której przepis ten powinien podlegać [19].

40. Wynika z tego, że art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78 powinien znajdować zastosowanie jedynie do systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, które obejmują ryzyko starości i inwalidztwa [20]. Ponadto, zakresowi stosowania tego przepisu powinny podlegać nie wszystkie elementy charakteryzujące system zabezpieczenia społecznego pracowników obejmujący takie ryzyka, lecz jedynie te elementy, które są tam wyraźnie wymienione [21].

41. W rezultacie, aby sprawdzić, czy przepis krajowy podlega odstępstwu przewidzianemu w art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78, należy zweryfikować po pierwsze, czy wpisuje się w ramy systemu zabezpieczenia społecznego pracowników, który obejmuje ryzyko starości i niezdolności do pracy, a po drugie, czy wchodzi w zakres sytuacji określonych w tym przepisie, czyli „ustalanie […] wieku przyznania [objęcia systemem] lub nabycia praw do [uprawnienia do poboru] świadczeń emerytalnych lub inwalidzkich", włącznie z „wykorzystani[em], […] kryteriów wieku do obliczania wysokości świadczeń".

42. Na wzór rządu austriackiego jestem zdania, że przesłanki stosowania art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78 zostały spełnione w niniejszym wypadku.

43. Mamy bowiem do czynienia z uregulowaniem krajowym znajdującym zastosowanie do systemu zabezpieczenia społecznego pracowników, które ma na celu jednolite ustalenie wieku objęcia systemem emerytalnym urzędników, jak również wieku uprawniającego do pobierania świadczeń emerytalnych.

44. O ile dyrektywa 2000/78 nie definiuje tego, co należny rozumieć pod pojęciem „systemu zabezpieczenia społecznego pracowników", o tyle definicja tego pojęcia znajduje się w art. 2 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy [22]. Z przepisu tego wynika zatem, że systemy zabezpieczenia społecznego pracowników to „systemy nieobjęte dyrektywą 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn

18 — Wyroki: HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, pkt 46) i Dansk Jurist- og Økonomforbund (C-546/11, EU:C:2013:603, pkt 41).

19 — Wyroki: HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, pkt 47) i Dansk Jurist- og Økonomforbund (C-546/11, EU:C:2013:603, pkt 42).

20 — Wyroki: HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, pkt 48) i Dansk Jurist- og Økonomforbund (C-546/11, EU:C:2013:603, pkt 43).

21 — Wyrok HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, pkt 52).

22 — Dz.U. L 204, s. 23.

w dziedzinie zabezpieczenia społecznego[23], które mają na celu zapewnienie pracownikom najemnym i osobom prowadzącym działalność na własny rachunek, w przedsiębiorstwie, grupie przedsiębiorstw, gałęzi gospodarki lub należącym do grupy zawodowej, świadczeń, których celem jest uzupełnienie ustawowych systemów zabezpieczenia społecznego lub ich zastąpienie, niezależnie od tego, czy przystąpienie do nich jest obowiązkowe czy dobrowolne".

45. Tymczasem, jak słusznie zauważa rząd austriacki, system emerytalny urzędników jest systemem, który zapewnia członkom branży zawodowej świadczenia mające na celu zastąpienie świadczeń z powszechnego systemu ubezpieczenia emerytalnego w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/54. Tym samym urzędnicy federalni są na podstawie §5 ust. 1 pkt 3 lit. a) ASVG wyłączeni z systemu ubezpieczenia emerytalnego ustanowionego przez ASVG z uwagi na zatrudnienie w służbie publicznej państwa federalnego, ponieważ ich stosunek pracy przyznaje im prawo do świadczeń emerytalnych równoważnych ze świadczeniami przewidzianymi w systemie emerytalnym.

46. Należy ponadto wspomnieć art. 7 ust. 2 dyrektywy 2006/54, który dokonuje kodyfikacji orzecznictwa Trybunału[24], zrównując z systemem zabezpieczenia społecznego pracowników „system[y] zabezpieczenia społecznego szczególnych kategorii pracowników, takich jak urzędnicy państwowi, jeżeli świadczenia należne w ramach systemu zabezpieczenia społecznego wypłacane są z tytułu stosunku pracy z pracodawcą państwowym", ponieważ okoliczność, że taki system stanowi część powszechnego systemu ustawowego pozostaje w tym zakresie bez znaczenia.

47. Z powyższego wynika, że analogicznie, system emerytalny urzędników rozpatrywany w postępowaniu głównym powinien tym samym, zostać zrównany z systemem zabezpieczenia społecznego pracowników w rozumieniu dyrektywy 2000/78.

48. W konsekwencji rząd austriacki może, na podstawie art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78, stosować uregulowanie krajowe mające na celu utrzymanie w ramach tego systemu jednolitego wieku przystąpienia do tego systemu i uprawnienia do pobierania świadczeń emerytalnych wypłacanych w ramach tego systemu.

## IV – **Wnioski**

49. Z powyższych względów proponuję Trybunałowi udzielenie następującej odpowiedzi na pytanie prejudycjalne przedłożone przez Verwaltungsgerichtshof (sąd administracyjny): Artykuł 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 2 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że przepisy te nie stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które – do celów przyznania prawa do emerytury i obliczenia wymiaru świadczenia emerytalnego – wyklucza uwzględnienie okresów nauki i pracy ukończonych przez urzędnika przed osiągnięciem przez niego 18. roku życia, ponieważ uregulowanie to ma na celu zagwarantowanie jednolitego ustalenia w ramach systemu emerytalnego urzędników wieku przystąpienia do tego systemu oraz wieku uprawniającego do pobierania świadczeń emerytalnych wypłacanych w tym systemie.

23 — Dz.U. 1979, L 6, s. 24.

24 — Zobacz w szczególności wyroki: Beune (C-7/93, EU:C:1994:350) i Griesmar (C-366/99, EU:C:2001:648).